

-8-

DAGROOFVOGELS IN TESSENDERLO IN HET BROEDSEIZOEN 1994

In het bosrijke Tessenderlo worden de broedgevallen van roofvogels op de voet gevolgd. Een eerste rapport.

Tessenderlo situeert zich in het westen van de provincie Limburg, in de Zuiderkempem. Deze gemeente, die o.a. de gehuchten Engsbbergen, Gerhagen, Hulst en Schoot omvat, heeft een totale oppervlakte van 54 km² waarvan een groot gedeelte bosgebieden zijn.

In de Limburgse Broedvogelatlas (Gabriëls, Stevens & Van Sanden, 1994) worden de bossen van de provincie ingedeeld op basis van plantengemeenschappen. De naaldbossen worden ingedeeld in jonge en oude aanplantingen, waar bij deze laatste een onderscheid wordt gemaakt tussen Grove den-bossen en de andere naaldbossen. In volgorde van belangrijkheid zijn de overwegende naaldboomsoorten in de Tessenderlose bossen: Grove den, Corsicaanse den, Fijnspar, Lork, etc...

Het is in de oudere naaldbossen dat dagroofvogels als Havik, Sperwer en Buizerd broeden. De meest talrijke dagroofvogel in Limburg is weliswaar de Torenvalk maar hij heeft een voorkeur voor meer open terreinen en komt minder in het echte bos voor.

Havik, Sperwer en Buizerd hebben als het ware het bos onder elkaar verdeeld: in het centrale gedeelte met de hoogste bomen en de breedste wegen huist de Havik. Aan de rand van het bos dat uitzicht geeft op de weiden en de velden komt de Buizerd voor en in de kleinere, verspreide naaldbossen broedt de Sperwer. Er wordt ook in loofbossen gebroed, overwegend in populierenaanplantingen.

Dit overzicht van de broedende dagroofvogels in Tessenderlo heeft niet de pretentie volledig te zijn. Eerder trachten wij een situatieschets te geven van deze soorten in het gebied.

WESPENDIEF

Gabriëls et al. (1994) geven aan dat er in Limburg ongeveer 40 à 60 paar broeden. Als een mogelijke broedplaats wordt Gerhagen aangeduid. In 1994 konden wij een paar in Engsbbergen volgen maar of het koppel ook gebroed heeft, konden wij niet met zekerheid vaststellen. 1994 was voor de Wespendif een matig jaar: het voorjaar was nat, het broedseizoen uitzonderlijk droog en er waren weinig wespen.

HAVIK

Volgens de Broedvogelatlas zijn er verspreid over de provincie 125 paren. Het eerste broedgeval in Tessenderlo stelden wij in 1987 vast. Dit aantal bleef tot in 1993 gelijk, maar in 1994 was het aantal broedparen gestegen tot vier. Daarvan mislukte er één broedgeval. We vermoeden dat deze spectaculaire toename te wijten is aan drie factoren: het hoge voedselaanbod (veel duiven), het ontbreken van een fanatieke menselijke vervolging en het feit dat sommige tweedejaarsvrouwtjes al tot broeden zijn gekomen. "Normaal" doen ze dit pas vanaf hun derde jaar. 1994 is ook het grote doorbraakjaar van de Havik in heel ons studiegebied (de Zuiderkempem); het aantal broedparen verdubbelde er.

Rogier De Fraine
Molenbergstraat 3
3272 Testelt

SPERWER

Het aantal broedparen in Limburg wordt op 225 à 250 paar geschat. In 1994 konden wij met zekerheid acht broedparen vaststellen (zie Tabel 1). Dit is één broedpaar meer dan in 1993. Tijdens dit broedseizoen mislukten er echter twee broedgevallen (geen uitgevlogen jongen) en de zes overige broedparen hadden samen 23 jongen. Dat betekent een gemiddelde van bijna vier jongen wat vergelijkbaar is met het gemiddelde voor Noord-Limburg (3,8 jongen per nest, 33 horsten) (zie Geuens in Gabriëls et al., 1994).

Sperwers broeden in Tessenderlo overwegend in Grove den. Het mislukken van broedsels heeft ons inziens niet met de nestplaats maar wel met de "ervaring" van de broedvogels te maken. Bij vogels die voor het eerst broeden, zijn er meer mislukte broedgevallen dan bij vogels die reeds gebroed hebben (zie ook De Fraine, 1993).

Sinds het broedseizoen 1993 worden de ruiveren van de adulten verzameld. Dagroofvogels zijn aan de hand van veren van handpennen en staart individueel van elkaar te onderscheiden (zie van Diermen in Bijlsma, 1993). Door deze veren te vergelijken met veren van de vorige jaren op dezelfde broedplaats is de samenstelling van de broedkoppels (mannetje en vrouwtje) jaarlijks te volgen.

Tabel 1
Gecontroleerde broedgevallen
van de Sperwer in het broedseizoen 1994

AANTAL JONGEN PER NEST	1	2	3	4	5	mislukt broedsel	totaal
aantal nesten	-	2	-	1	3	2	8
totaal aantal jongen		4		4	15		23
GESLACHT VAN DE JONGEN							
mannetje		2		1	4		7
vrouwtje		2		3	6		11
?		-		-	5		5
NESTBOOM							
Grove den		2		1	1	1	5
Lork						1	1
Corsicaanse den					2		2

BUIZERD

Het aantal broedparen in de provincie wordt momenteel op 330 à 350 paar geschat. Relatief gezien scoort Tessenderlo met 16 broedparen (Tabel 2) in 1994 dus zeer goed. Hiervan controleerden we zeven nesten. We vermoeden dat het werkelijke aantal zelfs nog hoger lag, om en bij de twintig koppels. Territoriale Buizerdbroedparen vaststellen is niet "arbeidsintensief", het nest vinden kost daarentegen vaak wel veel tijd. Hoewel wij dit jaar een rekordaantal broedparen konden lokaliseren is het aantal jongen aan de lage kant gebleven. Dit heeft te maken met het geringe voedselaanbod door de lage (veld)muizenstand (zie ook Quist, 1994). Ook andere roofvogels die op deze knaagdieren jagen, zoals de uilen en de Torenvalk, kenden een matig broedseizoen.

DEELGEMEENTE	AANTAL BROEDPAREN
Engsbergen	5
Gerhagen	4
Schoot	7

Tabel 2
Gecontroleerde broedgevallen van de
Buizerd in Tessenderlo in 1994

TORENVALK

Op de Torenvalk doen wij geen gericht onderzoek in Tessenderlo. Voor de periode 1990 - 1992 heeft men 2 tot 3 broedparen (Leysen & Sanen, 1992). Een broedpaar dat wij in Gerhagen al jaren volgen, bracht dit jaar geen jongen groot. Dit bevestigt de algemene trend in Nederland (Quist, 1994) dat roofvogels die van muizen leven een matig broedseizoen hadden omdat de veldmuizenstand ineengestort was door het natte voorjaar en de zeer droge zomer.

BOOMVALK

Zoals in 1993 werd in 1994 een koppel waargenomen in een geschikt biotoop. Hoewel het nest niet gevonden werd, was het gedrag van beide vogels zodanig dat wij van een broedgeval mogen spreken.

SAMENVATTING

Het aantal broedparen dagroofvogels bereikt in Tessenderlo een hoge dichtheid. Alle dagroofvogels die regelmatig in Limburg broeden, konden wij er in 1994 vaststellen: Wespandief (1 paar), Havik (4 paar), Sperwer (8 paar), Buizerd (16 paar), Torenvalk en Boomvalk (1 paar). Buizerd en Havik broedden in 1994 in rekordaantallen. Doordat er weinig muizen waren, kenden Buizerd en Torenvalk een broedseizoen met weinig of geen jongen.

DANKWOORD

Mijn welgemeende dank gaat in het bijzonder naar Herman Berghmans en Rigo Verboven, als mede-inventariseerders, naar Koen Leysen en de Werkgroep Ecologie Tessenderlo en de leden van de ringgroep Demervallei voor hun inzet bij het tot stand komen van dit eerste overzicht.

Foto 1
Gerhagen

Foto 2
Engsbergen

REFERENTIES

BIJLSMA, R.G., 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co, Haarlem. 350 p.

DE FRAINE, R., 1993. Zijn eerste zomer vrouwtjes Sperwer *Accipiter nisus* minder produktief dan adulte vrouwtjes? Oriolus 59: 104 - 105.

GABRIELS, J., J. STEVENS & P. VAN SANDEN, 1994. Broedvogelatlas van Limburg. Veranderingen in aantallen en verspreiding na 1985. LIKONA, Hasselt. 366 p.

LEYSEN K. & F. SANEN, 1992. Inventarisatie van de broedvogels in Tessenderlo 1986 - 1992. Jaarboek 1992 v.z.w. Werkgroep Ecologie Tessenderlo: 35-43.

QUIST, M., 1994. Intro. De Takkeling 2: 1-2.